

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

Nordkorea – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2018

I. SAMMANFATTNING

Demokratiska folkrepubliken Korea (hädanefter Nordkorea) styrs av en repressiv politisk och militär regim som begår grova, omfattande och systematiska kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Denna allvarliga situation har varat i flera årtionden.

Nordkoreas politiska system medger inga reella möjligheter för medborgarna att delta i eller påverka offentligt beslutsfattande. Parlamentsval hålls vart femte år, men dessa är varken fria eller rättvisa. Beslutsfattandet är koncentrerat till det Koreanska arbetarpartiet. Någon politisk opposition finns inte.

Nordkorea tillämpar ett system av politiska klasshierarkier, kallat *Songbun*, där befolkningen delas in efter förmodad lojalitet med regimen. Detta påverkar såväl medborgares utbildningsmöjligheter som tillträde till rättsväsendet.

Enligt flertaliga och samstämmiga uppgifter utsätts politiskt oliktankande och andra personer som regimen finner misshagliga för övergrepp. Nordkoreas politiska fångläger hyser enligt vissa uppskattningar så många som 120 000 fångar. Enligt offer och vittnen förekommer misshandel, tortyr, våldtäkt, tvångsabort och avrättningar i dessa läger.

Rättsväsendet är inte oberoende och det används för att skydda regimen, snarare än för att skydda individen mot staten. Kollektiv bestraffning av

en dömd persons familj förekommer. Dödsstraff utdöms och verkställs kontinuerligt, enligt vissa uppgifter offentligt.

Statens kontroll av media och information är näst intill total och det finns inga indikationer på förbättringar i fråga om yttrande- och pressfrihet. Användningen av mobiltelefoner har ökat betydligt, men åtkomsten till internet förblir begränsad till en mycket liten krets.

Regimen har i flera uttalanden under det senaste året särskilt betonat ekonomisk utveckling. Vissa reformer har börjat få effekt, bland annat syns fler privata handelsbodar. För befolkningen i stort har den ekonomiska och humanitära situationen emellertid snarare försämrats under 2018.

Officiellt råder full sysselsättning. Utöver ordinarie arbete mobiliseras medborgarna med tvång till återkommande politiska studier och fysiskt arbete.

Kvinnor har en underordnad roll i Nordkoreas patriarkala samhälle och innehar endast undantagsvis högre positioner. Kvinnor utgör emellertid en betydande del av arbetskraften inom den marknads- och detaljhandel samt servicesektor som håller på att växa fram.

FN:s råd för mänskliga rättigheter upprättade 2013 en undersökningskommission för Nordkorea, vilken året därefter rapporterade om omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter, vissa så grova att de kan betecknas som brott mot mänskligheten. Nordkorea samarbetade inte med kommissionen och den släpptes inte in i landet. Kommissionens slutsatser bedöms i huvudsak fortfarande vara giltiga.

Rättigheterna och möjligheterna för personer med funktionsnedsättning har gradvis förbättrats de senaste åren, men bristen på hjälpmedel och tillgänglighet hindrar likväl dessa personer från att fullt ut delta i samhället.

Den statliga kontrollen över medborgare och information gör det svårt för utomstående att tillförlitligt bedöma och rapportera om förhållanden i Nordkorea. Vidare är det svårt för utlänningar att komma i kontakt med

nordkoreanska medborgare i landet. Denna rapport grundas därför till stor del på andra- och tredjehandsuppgifter.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Nordkorea har inget oberoende rättsväsende eller andra tillsynsorgan. Konstitutionen fastställer förvisso att domstolarna ska vara oberoende, men ålägger samtidigt dessa olika uppgifter som inskränker oberoendet, exempelvis att skydda det socialistiska systemet och att säkerställa att alla institutioner, företag och medborgare bekämpar ”klassfiender”.

Domstolsväsendet består av en Högsta domstol, provinsdomstolar och så kallade folkdomstolar på ortsnivå. Under den Högsta domstolen lyder även en militärdomstol. Överklagan kan göras till nästa instans, med den Högsta domstolen som sista instans. Domare till den Högsta domstolen och provinsdomstolarna utses enligt konstitutionen av parlamentet, medan folkdomstolarna bemannas lokalt.

Korruption rapporteras vara utbredd inom den offentliga sektorn, inklusive inom militären. Möjligheterna för medborgare att äga privat egendom eller att bedriva näringsverksamhet är kraftigt kringskurna. För de personer som ändå ägnar sig åt handel eller annan näringsverksamhet uppges korruptionen vara mycket omfattande.

Nordkorea rankas på plats 176 av 180 i Transparency Internationals korruptionsindex 2018.

Rättssäkerhet

Rättsväsendet verkar sällan, enligt de knapphändiga uppgifter som finns, för att skydda individen mot staten, utan arbetar snarare för att skydda regimen. Enligt konstitutionen ska domstolarna slå vakt om statens makt och upprätthålla dess socialistiska system.

Nordkoreas konstitution stipulerar att rättegångar förutom i undantagsfall ska vara offentliga. Detta efterlevs emellertid inte i praktiken. En person anklagad för brott har rätt till försvar men det finns inga oberoende försvarsadvokater utan dessa kan förväntas vara lojala med regimen i första hand.

Nordkorea tillämpar ett system av politiska klasshierarkier, kallat *Songbun*, där befolkningen delas in efter förmodad lojalitet med regimen. Systemets existens och funktionssätt hålls hemligt. Det är vanligt att personer inte själva känner till sin ställning i hierarkin.

Syd-koreanska Korea Institute for National Unification (KINU) rapporterade 2018 att betydelsen av *Songbun* har minskat något sedan Kim Jong Un övertog makten. Systemet har emellertid fortfarande stor påverkan på medborgarnas tillträde till rättsväsendet.

I praktiken görs skillnad mellan politiska och icke-politiska brott, där de tidigare enligt uppgift ofta avgörs av säkerhetsministeriet före rättegången. Politiska brott resulterar ibland i kollektiv bestraffning av hela familjer.

Beträffande utländska individer som anklagas för brott i Nordkorea finns flera exempel på hur myndigheterna helt frångår internationella avtal om konsulära relationer och bland annat vägrar ambassadtjänstemän tillbörligt tillträde. Ingen rättssäkerhet kan anses råda i dessa fall som används av regeringen i propagandasyfte.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Medborgare har enligt lag möjlighet att framställa klagomål mot staten när deras rättigheter eller intressen har kränkts, men i praktiken förekommer knappast denna form av ansvarsutkrävande.

Enligt konstitutionen är all offentlig verksamhet underställd det Koreanska arbetarpartiet. Seniora medlemmar av partiet är sannolikt helt undantagna den offentliga rättsskipningen. Straffriheten bedöms enligt flertaliga och samstämmiga rapporter även vara mycket utbredd bland representanter för olika offentliga företrädare och myndigheter, däribland polis och militär. Det förekommer inga uppgifter om försök att stävja den utbredda kulturen av straffrihet.

Däremot finns uppgifter om att tjänstemän, såväl i offentlig sektor som inom partiet, bestraffas för påstådda fel och misstag utan föregående rättsligt förfarande. Enligt uppgift kan bestraffningen ta formen av

tillfälligt sänkt tjänstegrad och en periods vistelse i fängelse- eller arbetsläger.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Nordkoreas befolkning har inga eller mycket begränsade möjligheter att påverka landets politiska inriktning eller att välja politiska företrädare. Den dominerande politiska kraften är det Koreanska arbetarpartiet. Andra partier finns förvisso, men dessa har endast begränsad representation i parlamentet, den Högsta folkförsamlingen, och stödjer fullständigt det rådande samhällssystemet. Det finns inget utrymme för politisk opposition i normal bemärkelse.

Val till den Högsta folkförsamlingen hålls vart femte år. Alla medborgare över 17 år ska, enligt konstitutionen, ha rätt att rösta och ställa upp till val oavsett ”kön, etnisk tillhörighet, yrke, vistelsetid i landet, fastighetsinnehav, utbildning, partitillhörighet, politiska åsikter eller religiösa övertygelser”. I praktiken utses kandidaterna emellertid av regimen. Endast en kandidat förekommer på valsedeln i respektive valkrets.

Det senaste valet hölls 2014. Det bedömdes av omvärlden varken som fritt eller rättvist. Inga utomstående observatörer närvarade under valet. Valdeltagandet uppgick till 99,97 procent. Personer som har flytt från Nordkorea har rapporterat att de röstande öppet övervakas vid valen och att eventuella nej-röster måste läggas i en särskild valurna. Nästa val är lagt i mars 2019.

Folkförsamlingen sammanträder endast under korta perioder för att formellt godkänna de beslut som förberetts av regeringen och arbetarpartiet.

All myndighetsutövning är i praktiken underställd det Koreanska arbetarpartiet. Vid myndigheter, företag och andra organisationer finns särskilda ”politiska vägledare”, som rapporterar till partiet. Höga tjänstemän är i regel medlemmar i arbetarpartiet.

Arbetarpartiet och centralmakten överskuggar och styr det politiska livet även på lägre administrativa nivåer, såsom provinser, kommuner och byar. Det finns emellertid, enligt de begränsade uppgifter som finns tillgängliga, något större möjligheter för vanliga medborgare att påverka det lokala beslutsfattandet i praktiska och vardagliga frågor.

Det civila samhällets utrymme

Nordkoreas konstitution garanterar medborgarna föreningsfrihet liksom rätten för politiska partier och andra organisationer att verka. Likväl finns i praktiken inga oberoende icke-statliga organisationer. Således finns inget nationellt civilsamhälle i egentlig mening.

Ett begränsat antal utländska icke-statliga organisationer tillåts bedriva humanitärt bistånd, språkutbildning och liknande verksamhet. Dessa organisationer tillåts i de flesta fall inte att verka under eget namn och står ständigt under nära övervakning av myndigheterna. Oberoende internationella organisationer som arbetar med mänskliga rättigheter tillåts inte besöka Nordkorea.

Nordkoreanska medborgare påbjuds eller uppmuntras till medlemskap i ett antal olika organisationer som är nära kopplade till regimen, exempelvis yrkes-, kvinno- och ungdomsförbund. Därutöver finns vissa organisationer som samlar personer utifrån behov, såsom pensionärer och personer med funktionsnedsättningar. Alla dessa organisationer har en nära koppling till regimen. Under vissa omständigheter kan de emellertid bidra till att uppmärksamma olika gruppers intressen i förhållande till staten.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns omfattande och samstämmiga uppgifter om kränkningar av medborgerliga och politiska rättigheter. Personer som misstänks vara politiskt oliktankande eller som i annat avseende bryter mot regimen utsätts för allvarliga övergrepp, inklusive utomrättsliga avrättningar.

Regimen förfogar över ett omfattande system av fängelser och häkten samt fängelse- och arbetsläger, vilka hyser mellan 80 000 och 120 000 personer enligt olika bedömningar. Den som misstänks för oliktankande kan sändas till ett fängelse- eller arbetsläger för straff och omskolning efter ett administrativt förfarande utan domstolsprövning.

Misshandel och tortyr förekommer i behandlingen av oliktankande och personer dömda för brott. International Bar Association beskriver i en rapport från 2017 hur fångar rutinmässigt torteras, bland annat med elstötar och nålar. Det förekommer, enligt flyktingars berättelser, att personer i fängelse- och arbetsläger avlider till följd av svält, sjukdom eller andra umbäranden. FN:s specialrapportör för Nordkorea konstaterar i en rapport från 2018 att avsiktligt förnekande av ekonomiska och sociala rättigheter i lägren kan utgöra en form av tortyr. Det finns även omfattande rapportering om utomrättsliga avrättningar i lägren, ofta i samband med flyktförsök. Sexuellt våld liksom tvångsaborter utgör ett systematiskt inslag i behandlingen av kvinnor i lägren.

Uppgifter om fängelseförhållandena är knapphändiga, men de rapporter som finns talar om svåra förhållanden med kroppsliga bestraffningar, brist på mat och undermåliga sanitära förhållanden. Någon internationell eller oberoende inspektion av fängelseförhållanden tillåts inte. Hela landsändar där läger är placerade är förbjudna för internationella besökare.

Förhållandena i landet medför att delar av befolkningen tvingas fly under omständigheter som gör dem sårbara för människohandel i det land de ankommer till, vanligen Kina. Statliga nordkoreanska företag driver restauranger i utlandet som bemannas med nordkoreansk arbetskraft under slavliknande former.

Dödsstraff

Dödsstraff utdöms och verkställs fortlöpande. Nordkorea publicerar ingen statistik över antalet dömda eller avrättade. Offentliga avrättningar har varit vanligt förekommande, men det finns indikationer på att omfattningen har minskat på senare år.

Omkring 20 brott kan föranleda dödsstraff, däribland mord, sammansvärjningar mot staten, högförräderi, terrorism och hjälp till

fienden. Listan omfattar sedan 2012 även bland annat grov narkotikasmuggling, sedelförfalskning och våldtäkt. Flera brott är diffust definierade, vilket möjliggör en godtycklig tillämpning. Dödsstraff får inte utdömas till den som var under 18 år vid tidpunkten för brottet och inte heller verkställas avseende gravida kvinnor.

Enligt uppgifter från flyktingar förekommer avrättningar i fängelse- och arbetsläger, sannolikt utan föregående rättslig prövning.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Nordkoreansk lagstiftning förbjuder godtyckliga frihetsberövanden, men lagen upprätthålls inte. Personer frihetsberövas utan stöd i lag eller beslut av domstol, enligt flera rapporter. Mycket talar för att personer i fängelse- och arbetsläger inte alltid vet varför de har blivit frihetsberövade.

FN:s arbetsgrupp för godtyckliga frihetsberövanden har vid ett flertal tillfällen begärt att få besöka Nordkorea, men förfrågningarna har hittills avslagits. Arbetsgruppen har även vid upprepade tillfällen ställt frågor till regimen om nordkoreaner som uppges sitta godtyckligt frihetsberövade. Frågorna har inte besvarats eller så har fallens existens förnekats.

Det finns flera exempel på utländska medborgare som godtyckligt frihetsberövats, vissa under flera års tid.

Rätten att resa och fritt välja bostadsort garanteras i konstitutionen, men respekteras inte i praktiken. Begränsningar av inrikes och utrikes resor är omfattande, men tycks i praktiken vara på väg att luckras upp. Myndigheterna förefaller använda omflyttningar av människor inom landet som ett belönings- och bestraffningsinstrument.

För inrikes resor krävs särskilt tillstånd. Utrikesresor medges för företrädare för stat och näringsliv, idrottsutövare och kulturpersonligheter, med uppdrag att representera landet eller inhämta kunskaper och erfarenheter. Välbärgade medborgare, i huvudsak från huvudstaden eller gränsområdena till Kina, tycks också i viss utsträckning kunna genomföra utrikesresor för privata ändamål. En utresevisering krävs och resesällskapet måste uppgå till minst två personer. Utresa utan tillstånd kan enligt strafflagen resultera i upp till fem år i arbetsläger.

Statens förmåga och vilja att upprätthålla reseförbudet inom landet har varierat över tid. Under svältkatastrofen på 1990-talet rörde sig många människor utanför sin hemort i sökande efter mat och en tillfällig uppluckring av reserestriktionerna kunde skönjas. Viss ökad mobilitet till följd av ökade marknadsaktiviteter, konsumtion och bättre tillgång till transportmedel kan noteras. Det förekommer även uppgifter om att det blivit lättare att köpa resetillstånd och muta kontrollanter.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Regimens kontroll över media och tillgången till information är omfattande och en hörnsten i det nordkoreanska samhällssystemet. Medborgarna har i normalfallet endast tillgång till den information som staten tillhandahåller. Yttrande- och pressfriheten garanteras förvisso i konstitutionen, men i praktiken väger bestämmelser om statens säkerhet tyngre.

Oberoende media förekommer inte. Tidningar, radio och TV är knutna antingen till det Koreanska arbetarpartiet eller till staten. Journalister rapporterar uteslutande på uppdrag av regimen.

Radio- och tv-apparater modifieras för att endast ta emot nationella sändningar på de officiella frekvenserna. Kortvågsradio och satellitmottagare är olagliga. Det förekommer organiserad insmuggling av radioapparater, mobiltelefoner, DVD-spelare samt skivor, USB-minnen och dylikt. Delar av befolkningen, framförallt i Pyongyang, har därigenom tillgång till viss utländsk media.

Det förekommer utländska biståndsprojekt som syftar till att öka informationsflödet in och ut ur Nordkorea. Projekten består bland annat av radioprogram med skraddarsytt innehåll för den nordkoreanska befolkningen om deras rättigheter. Det är dock svårt att mäta projektens genomslagskraft.

Ett fåtal utländska nyhetsbyråer tillåts att rapportera inifrån landet, men resultatet av deras arbete når inte den nordkoreanska befolkningen.

Yttrandefriheten och möjligheterna att fritt kommunicera är kraftigt kringskurna. Personer grips och förhörs på grund av påstådd kritik mot

regimen. Det finns ett formaliserat och utbrett nätverk av informatörer genom vilket yttranden i alla sammanhang kan rapporteras till myndigheterna. Någon samhällsdebatt förekommer inte. De demonstrationer som genomförs är initierade av regimen och riktade mot utländska så kallade fiender.

Mobiltelefonnätet har byggts ut i snabb takt. På Pyongyangs gator är förekomsten av mobiltelefoner lika stor som i många andra delar av världen. Dock kan nordkoreaner endast ringa inom landet med dessa telefoner. Nordkoreaner och utlänningar använder två olika nätverk. Det är med få undantag omöjligt att ringa mellan de två näten. Det finns uppgifter om att befolkningen i gränsområdena nära Kina använder sig av insmuglade mobiltelefoner som når det kinesiska nätet. Myndigheterna rapporteras emellertid försöka störa ut radiosignaler från den kinesiska sidan.

Internet är i praktiken endast tillgängligt för en mycket begränsad krets. Det finns ett nationellt intranät som innehåller utvalt material som hämtats från internet av myndigheterna. Tillgången till detta nät, liksom mängden innehåll, ökar långsamt, men är fortfarande begränsad.

Nordkorea rankas år 2018 sist, på plats 180 av 180, i Reportrar utan gränsers pressfrihetsindex.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Offentliga möten som inte godkänts på förhand och som inte kontrolleras av regimen förekommer inte. Sydkoreanska Korea Institute for National Unification (KINU) rapporterade 2018 att flyktingar från Nordkorea beskrev det som "otänkbart" att samlas till möten annat än i regimen regi.

Intresseföreningar såsom sammanslutningar av arbetstagare, branschföreningar, ungdoms- och kvinnoförbund spelar en viktig roll i regimen kontroll över medborgarna. Föreningsfrihet råder inte eftersom det är obligatoriskt för samtliga medborgare, inklusive barn, att vara medlemmar i föreningarna. Arbetare har inte rätt att bilda eller ansluta sig till oberoende fackföreningar.

Religions- och övertygelsefrihet

Personkulten kring Kim Jong Un och hans avlidne far och farfar är en central del av samhällssystemet. Juche-filosofin, den nordkoreanska statsideologin som betonar oberoende och nationell självförsörjning, lämnar litet utrymme för fri religionsutövning. Det förekommer ingen gängse religionsundervisning i skolorna.

Religionsfriheten garanteras i konstitutionen men är i praktiken starkt begränsad. Konstitutionen fastslår likaledes att ingen får använda religion som ett medel att främja utländskt inflytande eller störa samhällsordningen. Det finns ett litet antal kyrkor och buddisttempel, vilka samtliga kontrolleras av staten. Viss religionsutövning tillåts inom ramen för dessa kyrkor och tempel och andra snäva ramar. Dessa aktiviteter tycks åtminstone till del upprätthållas för att skapa en illusion för omvärlden om tolerans mot religiösa minoriteter.

Enligt vittnen och offer förekommer en aktiv förföljelse av personer som engagerat sig i religiösa aktiviteter som inte kontrolleras av staten, sökt sprida kristendomen eller varit medlemmar av församlingar med anknytning till grupper i utlandet. Ett antal av landets många fångar uppges sitta fängslade på religiösa grunder. Det har förekommit fall där utländska medborgare gripits på grunder om påstådda försök att sprida religiösa budskap.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Nordkorea är ett av få länder i världen som inte är medlem i ILO och har således inte ratificerat någon av ILO:s åtta centrala konventioner. Upprätthållandet av rätten till arbete, såsom konstitutionen garanterar, är en viktig del i Nordkoreas samhällsbyggnad. Officiellt råder full sysselsättning. Löner sätts centralt och arbetstiden är reglerad till åtta timmar per dag. I praktiken är dock arbetsdagarna betydligt längre.

Utöver ordinarie arbete ägnas en betydande del av medborgarnas tid åt politiska möten och studier, underhåll av offentliga miljöer och bostadshus, samt säsongsbetonade sysslor inom främst jordbruks- och byggsektorn. Ingen del av befolkningen tycks helt undantagen från denna

typ av fysiskt arbete. Mobiliseringen av arbetskraft på detta sätt utgör i praktiken tvångsarbete, vars syfte är att kontrollera befolkningen och upprätthålla landets ekonomi. Adekvat skyddsutrustning saknas ofta vid dessa arbeten och rapporter vittnar om omfattande arbetsskador och olyckor. Under 2018 har hundratusentals människor mobiliserats för att arbeta med särskilda satsningar, bland annat omfattande byggarbete i bergsstaden Samjiyon.

Det förekommer omfattande och liktydiga uppgifter om att personer i fängelse- och arbetsläger samt häkte tvingas till fysiskt krävande arbete under farliga och svåra förhållanden. Bruket att skicka arbetare till främmande länder har under det senaste året minskat i omfattning, till följd av internationella sanktioner. Enligt ett beslut i säkerhetsrådet ska alla nordkoreanska gästarbetare återsändas till landet senast i december 2019. Ett antal arbetare finns emellertid fortfarande i framförallt Kina och Ryssland. Enligt vissa rapporter utsätts dessa arbetare ofta för långa arbetsdagar och bristfälliga arbetsförhållanden. Arbetarna hindras från kontakter med det lokala samhället och deras löner utbetalas till nordkoreanska myndigheter och når först efter substantiella avdrag arbetstagarna.

Enligt Nordkoreas senaste rapport till konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor (CEDAW) år 2016 utgör kvinnor 47,8 procent av arbetskraften. Män och kvinnor arbetar till viss del inom olika sektorer, där kvinnorna oftare arbetar inom lågavlönade sektorer, och män oftare återfinns i chefsställning. Enligt rapporten till CEDAW vidtas dock utbildningsåtgärder bland annat inom jordbrukssektorn för att öka andelen kvinnor i chefsställning. Pensionsåldern för män är 60 år och för kvinnor 55, vilket bidrar till inkomstskillnader bland pensionärer. Kvinnor bär också ett större ansvar än män för obetalt hemarbete.

Konstitutionen förbjuder arbete före 16 års ålder, men ungdomar tvingas ofta utföra så kallat volontärarbete flera timmar i veckan.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Nordkoreanska medborgare har rätt till fri hälso- och sjukvård. Ett relativt väl utbyggt system av sjukhus och kliniker finns i landet, men

dessa saknar ofta tillbörlig utrustning och läkemedel. Möjligheterna till tillfredsställande vård är i de flesta fall undermåliga.

Antalet patienter per läkare är lågt, men läkarna saknar förutom tillgång till materiella resurser tillräcklig och modern utbildning. Patienter tvingas ofta att själva betala dyrt för mediciner, i den mån dessa är tillgängliga. Invånarna i huvudstaden åtnjuter bättre hälso- och sjukvård än de på landsbygden. Många insatser på hälsoområdet är beroende av stöd från internationella organisationer.

Efter 2014 års granskning i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) åtog sig Nordkorea att förbättra situationen på hälsoområdet genom att bland annat öka de hälsorelaterade utgifterna. Liknande utfästelser gjordes samma år i halvtidsöversynen av den strategiska plan för hälsosektorn som löpte under perioden 2010–2015. Enligt FN är de resurser som staten avsätter dock fortsatt otillräckliga för att täcka ens de basala behoven av mediciner, vaccinering och akutsjukvård. Kvaliteten på vården möter enligt FN inte heller internationella standard.

Ett nytt program för förlossningsvården antogs 2014 och följer internationell standard. Resurser behöver dock tillföras för dess genomförande. Enligt Unicef föder kvinnor i regel på kliniker vilka ofta saknar adekvat utrustning och uppvärmning. Uppföljande besök görs i hemmet. Kunskaps- och resursbrist utgör hinder för att sänka mödradödligheten, vilken 2015 uppskattades till 82 per 100 000 födselar. Abort är lagligt under vissa omständigheter och myndigheterna gör vissa försök att förbättra tillgången till säkra aborter.

Medellivslängden är 68 år för män och 76 år för kvinnor, enligt en rapport från Världshälsoorganisationen (WHO) 2016. Barnadödligheten för barn under fem år uppskattas av WHO till 19 per 1 000 barn 2017. Siffrorna bör ses som uppskattningar då det råder stor brist på tillförlitlig statistik, framförallt till följd av myndigheternas försök att hemlighålla information.

Rätten till utbildning

Utbildningsväsendet är väl utbyggt och omfattar för- och grundskoleverksamhet, ett flertal universitet samt arbetsplatsbaserad

vuxenutbildning. Läskunnigheten ligger nära 100 procent. Den grundläggande obligatoriska utbildningen utökades 2012 från elva till tolv år. Utbildningen ska vara kostnadsfri, men det finns uppgifter om att föräldrar förväntas bidra till skolornas verksamhet genom olika gåvor.

Nordkoreas utdragna ekonomiska nedgång har medfört en urholkning även av utbildningsväsendet. Till exempel har endast 68 procent av eleverna tillgång till läroböcker, enligt Unicef. Uppgifter pekar på att skolor i städerna prioriteras framför skolor på landsbygden. Kvinnor utgör en minoritet på universiteten.

Utbildningsväsendet har en viktig uppgift i att indoktrinera eleverna politiskt. Studenter vid universitet har ofta militära verksamheter i studieplanen. De kallas regelbundet ut i jordbruk eller till större byggnationsprojekt.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Livsmedelsförsörjningen i Nordkorea har varit problematisk i flera årtionden. Under sent 90-tal och tidigt 00-tal rådde svår hungersnöd i landet. Omfattande humanitärt bistånd har sedan dess lett till ökad livsmedelssäkerhet, men kronisk undernäring förblir ett problem för utsatta grupper. Enligt World Food Program var 40 procent av befolkningen undernärmd 2018. Spannmålsunderskottet varierar med storleken på skörden från de kollektiva jordbruken, vilken enligt myndigheterna minskade med 9 procent från 2017 till 2018.

Songbun har stor påverkan på medborgarnas liv. Personers ställning i klasshierarkin påverkar sådant som tillgång till livsmedel, möjlighet att välja utbildning, yrke och bostadsort.

På landsbygden har hushållens livsmedelssäkerhet förbättrats genom införandet av köksträdgårdar där odling för privat bruk är tillåtet. Vidare har toleransen för privata marknader ökat, särskilt som det allmänna distributionssystemet inte kan tillfredsställa befolkningens dagliga näringsbehov.

Rätten till bostad genomfördes under Nordkoreas återuppbyggnadsplaner efter Koreakriget. Ekonomins nedgång har dock resulterat i uteblivet

underhåll. Att Nordkorea fäster stor vikt vid att kunna uppvisa att man garanterar boende för sina medborgare blev tydligt efter de svåra översvämningar som drabbade landet i september 2016, då staten mobiliserade och fokuserade mycket stora resurser för att på kort tid återuppföra bostäderna. Såväl nya som gamla bostadsbestånd lider dock av bristande el- och vattenförsörjning. Bristen på elektricitet och hiss, särskilt i höghus, utgör en stor belastning för äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Tillgången på konsumtions- och hushållsvaror är knapp på landsbygden, men god för den som har pengar i huvudstaden Pyongyang.

Pyongyang har en privilegierad ställning vad gäller försörjningssituation, utbildning, hälsovård och infrastrukturella investeringar. De senaste åren har konsekvent sett en förbättrad levnadsstandard och ett växande ekonomiskt välstånd i huvudstaden. Stora resurser har lagts på att bygga sport- och nöjesanläggningar och lekplatser för barn. Skillnaden i levnadsstandard mellan huvudstaden och resten av landet, framförallt landsbygden, är mycket stor.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Nordkoreas lagstiftning tillskriver kvinnor och män samma rättigheter och understryker i vissa fall särskilt kvinnors rättigheter. Samhället styrs i praktiken dock genomgående av patriarkala strukturer, där kvinnans roll i de flesta sammanhang är underordnad mannens.

Kvinnor diskrimineras i viss utsträckning i arbetslivet och innehar endast undantagsvis högre positioner. Diskrimineringen tar sig bland annat uttryck i löneskillnader, beföringång och i typen av arbete som kvinnor tilldelas. Kvinnor hindras helt att ägna sig åt vissa yrken. Enligt vissa undersökningar leder detta även till att kvinnor har lägre pension än män. Kvinnor spelar emellertid en framträdande roll i de marknadsliknande aktiviteter som sakta växer fram, bland annat för att de i lägre utsträckning än män tilldelas arbete av myndigheterna.

Våld mot kvinnor såväl i som utanför hemmet rapporteras vara utbrett men tillförlitliga data saknas. Det finns inget specifikt förbud mot våld i hemmet. Kvinnor i fängelser tillhör de allra mest utsatta. Det finns omfattande och samstämmiga rapporter om våld, inklusive sexuellt våld och tvångsaborter. Straffriheten i dessa fall förefaller utbredd trots att strafflagen förbjuder våldtäkt.

Human Right Watch publicerade 2018 en rapport, baserad på intervjuer med kvinnor som har flytt från Nordkorea, som indikerar att sexuellt våld mot kvinnor är mycket utbrett och nonchaleras av myndigheterna. Förövarna kommer inte sällan från polis eller andra myndigheter.

Den svåra försörjningssituationen som drivit många nordkoreaner över gränsen till Kina har särskilt bidragit till ett utsatt läge för de kvinnor som flytt. FN har uttryckt stark oro över risken för att kvinnor utsätts för människohandel, tvångsäktenskap och prostitution.

Barnets rättigheter

Nordkoreansk lag och regeringens övergripande politik framhåller barnets ställning. Barnomsorgen är väl utbyggd, men saknar ofta resurser såsom vatten, elektricitet och uppvärmning. Barnomsorgen såväl som grundskolan är del av systemet för ideologisk fostran. Den obligatoriska grundskolan omfattar tolv läsår.

Minimiåldern för arbete är 16 år. Lagen förbjuder värvning av barn under 16 år till militären. Det förekommer emellertid att barn mobiliseras för att bidra till statliga kampanjer och satsningar.

Tusentals barn deltog i de månadslånga propagandauppvisningar som hölls i samband med Nordkoreas sjuttioårsfirande i september 2018. Förberedelserna upptog närmare ett halvt läsår och innebar för många omfattande fysiska ansträngningar under repetitioner såväl dag- som nattetid.

Det förekommer att barn föds i fängelse- och arbetsläger. Enligt den knapphändiga information som finns tillgänglig är dessa barn mycket utsatta och tvingas bland annat arbeta från ung ålder.

Det sociala skyddsnätet har påtagliga brister. Den omfattande humanitära livsmedelshjälpen, som särskilt inriktats på barn och mödrar, har förvisso lett till en märkbar förbättring av situationen. Betydande problem bland barn på grund av kronisk undernäring kvarstår, men förekomsten har minskat, enligt Unicef från 28 procent av barnen 2012 till 19 procent 2017. Undernäringen beror bland annat på brist på mediciner, rent vatten och sanitet samt på en näringsfattig diet. Dessa problem tycks drabba pojkar och flickor i ungefär samma utsträckning. Däremot är barn på landsbygden betydligt mer drabbade än barn i städer, särskilt huvudstaden.

Barn över 14 år kan dömas till så kallad offentlig utbildning (*public education*) men enligt uppgift inte placeras i regelrätta fängelse- eller arbetsläger. Enligt strafflagen är det förbjudet för män att ha samlag med flickor under 15 år. Det finns inga tillgängliga uppgifter om förekomsten av barnaga eller sexuellt utnyttjande av barn. Gatubarn förekommer, men det finns begränsad information om antalet.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Befolkningen i Nordkorea är i stort sett etniskt homogen förutom en liten, sedan länge etablerad grupp av etniska kineser.

Hbtq-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Lagstiftningen varken bekräftar eller förnekar rättigheter med hänvisning till sexuell läggning eller könsidentitet. Hbtq-personer kan i praktiken inte vara öppna med sin sexuella läggning eller könsidentitet. Det finns således få uppgifter om hbtq-personers situation i landet.

Det statliga språkröret Korean Central News Agency (KCNA) har i skarpa ordalag förnekat förekomsten av homosexualitet i landet och fördömt personer som förespråkar hbtq-personers rättigheter internationellt.

Flyktingars och migranternas rättigheter

Konstitutionen medger formellt en rätt till asyl för utlänningar som förföljs på grund av kamp för fred och demokrati, nationell

självständighet och socialism samt för vetenskaplig och kulturell kamp. Det finns i praktiken inte några flyktingar i Nordkorea.

Uppgifterna om hur många nordkoreaner som årligen flyr eller emigrerar är svårbedömda. De som lämnar landet tar sig huvudsakligen över gränsen till Kina. Många nordkoreanska flyktingar återbördas från Kina i strid med principen om non-refoulement. Det finns trovärdiga uppgifter om att återbördade personer bestraffas. Enligt vissa civilsamhällesorganisationer har gränsbevakningen ökat markant sedan Kim Jong Un tog över ledarskapet. Internflyktingar förekommer till följd av naturkatastrofer.

Att olovligen lämna landet, så kallade avhopp, betraktas enligt strafflagen som ett brott mot staten och bestraffas med minst sju år i fängelse eller arbetsläger. Om brottet bedöms vara av särskild grov karaktär inbegriper straffskalan dödsstraff. Internationella medier har uppmärksammat flera fall av avhopp av nordkoreaner som haft tillstånd att arbeta utomlands, däribland servitriser och diplomater. Antalet flyktingar som bosätter sig i Sydkorea har minskat under de senaste åren och uppgick 2017 till 1 127 personer, vilket är det minsta antalet sedan 2002. Minskningen rapporteras bland annat bero på hårdare bevakning av gränsen mellan Nordkorea och Kina, som är det huvudsakliga transitlandet för flyktingar även till Sydkorea.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättningar ska, enligt lagstiftning från 2015, inte diskrimineras och har rätt till sjukvård, utbildning och arbete. Därtill ska nya offentliga byggnader tillgänglighetsanpassas. Diskriminering mot personer med funktionsnedsättningar förekommer emellertid fortfarande enligt FN, särskilt genom statens läger för personer med funktionsnedsättningar liksom genom begränsningar av rätten att själva besluta över antal barn. Det är vidare mycket svårt för den som är beroende av hjälpmedel såsom rullstol att röra sig i offentliga miljöer.

Flera rapporter och trovärdiga källor i landet, till exempel utländska icke-statliga organisationer, bedömer trots allt att detta är ett område där Nordkorea visat framsteg under de senaste åren. Nordkorea ratificerade FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

2016. FN:s specialrapportör för funktionsnedsattas rättigheter besökte Nordkorea i maj 2017, det första besöket någonsin av en mandathållare från FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Psykiska funktionsnedsättningar har först på senare år ägnats viss uppmärksamhet, bland annat genom att tydligare omfattas av lagtext. På provinsnivå finns under den nordkoreanska föreningen för funktionsnedsattas rättigheter (KFPD) paraplyorganisationer som särskilt fokuserar på kvinnor med funktionsnedsättningar.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Nordkorea

Sverige är en av de största givarna av humanitärt bistånd till Nordkorea. Sida kanaliserar biståndet till FN-organ och icke-statliga organisationer med verksamhet i landet. Biståndet är riktat till särskilt utsatta såsom barn, gravida och personer med funktionsnedsättningar. Sverige uppmanar löpande organisationerna att integrera ett rättighetsperspektiv i verksamheten.

FN:s råd för de mänskliga rättigheterna tillsatte 2004 en specialrapportör för Nordkorea. Rapportörens mandat har sedermera förlängts årligen. Nordkorea har aldrig tillåtit specialrapportören att besöka landet. Sverige har flera gånger uppmanat Nordkorea att bjuda in rapportören.

Nordkorea granskades i FN:s universella granskningsmekanism för mänskliga rättigheter (UPR) i maj 2014. Sverige rekommenderade bland annat Nordkorea att vidta omedelbara åtgärder för att stoppa användningen av tortyr och annan misshandel av alla fångar, inklusive tvångsarbete, samt att omedelbart stänga ner alla politiska fångläger och villkorslöst frige alla samvetsfångar, inklusive anhöriga. Nordkorea noterade, men accepterade inte, rekommendationerna. Nästa granskning genomförs i maj 2019.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR) ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild

klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet är Nordkorea inte part till.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, ICESCR*) ratificerades år 1981. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt är Nordkorea inte part till.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination, ICERD*) är Nordkorea inte part till.

Konventionen om avskaffandet av all slags av diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, CEDAW*) ratificerades år 2001. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt är Nordkorea inte part till.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, CAT*) och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr är Nordkorea inte part till.

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child, CRC*) ratificerades år 1990. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter är Nordkorea inte part till. Det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2014.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities, CRPD*) ratificerades år 2016.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances, ICED*) är Nordkorea inte part till.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) och det tillhörande protokollet är Nordkorea inte part till.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) är Nordkorea inte part till.

